

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : 200 Lei
Particularii : 160 Lei
Membrii Agrului 100 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 316/1940

Ajutor extraordinar văduvelor de preoți

Având în vedere greutățile traiului, s'a aprobat, ca văduvelor de preoți, netrecute la Casa Generală de Pensuni, să li se dea din fondul de ajutorare a Clerului un ajutor extraordinar de câte 2000 Lei, iar orfanilor de ambii părinți un ajutor extraordinar de câte 1000 Lei.

Aceste ajutoare se vor ridica deodată cu pensiu-

nea pe luna Februarie crt.

Oradea, la 31 Ianuarie 1940.

No. 539/1940.

Concurs la parohia Finiș.

La parohia Finiș (protopopiatul Beiuș) devenită vacantă pin numirea M. On. Aurel Iluțiu de protopop la Marghita, se publică concurs pe termenul de 1 Martie crt.

Oradea, 14 Februarie 1940.

PARTEA NEOFICIALĂ

Realități muzicale

Biserica, în marea sa operă de mântuire, pentru a purifica sufletele menite să cucerească împărăția nemuririi, a primit în sânul ei toate artele, le-a sfințit și în mod mistic le-a inspirat cu cea mai mare aprofundime. În special față de muzică, biserica întotdeauna a avut o mare atențiune. Istoria Conciliilor ne relatează că una din preocupările Papilor precum și a Părinților adunați, a fost »muzica în cultul divin«, subiect, care a provocat multe discuții, iar în chip particular a îndemnat pe mulți teoreticieni la studii temeinice asupra caracterului specific al muzicii bisericești liturgice. Numărul mănuiților de melodii și acorduri a fost, este și va fi mare, dar biserica eternizează numai numele acelor care au creat adevărate opere după gândul și intenția ei, căci ea a determinat clar și precis *idealul* și *fondul* pe care trebuie să-l aibă muzica ei, a decretat și a consfințit cu practica veacurilor că în biserica apuseană muzica ei este »coralul gregorian« iar în cea răsăriteană »psaltichia«, din cari trebuie și poate să se inspire orice compozitor în creația sa muzicală, iar stilul în care poate să scrie este stilul polifonic și instrumentul admis în biserică, este exclusiv *orga* sau *harmoniu*l.

Deci trei sunt condițiunile cari determină valoarea muzicii bisericești liturgice :

1. Să aibă material tematic luat din muzica gregoriană ori psaltică, sau creat în strânsă și imediată înrudire cu ea ;
2. Să prevaleze stilul polifonic specific melodiilor bisericești ; și
3. Partea instrumentală să fie scrisă pentru orgă sau harmoniu.

Prin contopirea acestor trei elemente orice compozitor, ajutat de geniul creat și favorizat de momentul inspirației, poate realiza compoziții liturgice desăvârșite după dorința bisericii lui Cristos, adecă capabile de a deștepta evlavie, de a întări credința și de a aprinde dragostea față de Dumnezeu.

Făcând o privire fugară asupra literaturii muzicale liturgice din biserica apuseană, și scrutându-o sub aspectul acestor trei elemente capitale, vom desprinde două personalități culminante, unul la început : »Giovanni Pierluigi da Palestrina«, iar altul în zilele noastre : Excelența Sa »Lorenzo Perosi«, dirijorul perpetuu al corului »Capela Sixtină«.

În lucrările liturgice ale ambilor, găsim cea mai desăvârșită respectare a acestor condițiuni fără ca avântul artistic să fie stânjenit câtuși de puțin. Și tocmai din această cauză »missele« lor sunt nu numai frumoase, dar și bune, și desăvârșite; căci legea fundamentală în arta muzicală cere: »o compoziție muzicală nu numai frumoasă dar și bună«. Deci orice neglijare a acestor elemente sau înlocuirea lor (a materialului tematic gregorian cu melodii populare sau a orgei cu orchestra, precum și a stilului polifonic cu stilul armonic al coralului protestant) sunt rău venite și constituiesc greșeli de fond.

În literatura muzicală liturgică la Români, încă găsim aceste trei tendințe; astfel, găsim puternice tendințe de a folosi stilul polifonic la Muzicescu, Kiriac, Dima, Popovici-Racoviță, Hubic, P. Constantinescu, Givulescu; găsim năzuințe de a se inspira din muzica psaltică la Kiriac, Dima și mai ales Paul Constantinescu și Ștefan Popescu; găsim încercări de a introduce elementul instrumental în muzica liturgică la Rev.-mul Fr. Hubic, dar încă nu orga, ci orchestra de cameră.

Personalități culminante la cari toate trei elementele esențiale să fie îmbinate cum sunt la Palestrina sau Perosi, nu găsim, și în parte e explicabil, căci în bisericile românești încă nu putem vorbi de muzică monodică unitară și oficială cum este gregorianul, precum nici de instrument bisericesc, căci orga la noi nu numai că nu se folosește, dar nici nu se cunoaște sub aspectul care ar trebui să fie apreciată. Așa încât realitatea muzicală este, că suntem abia la începutul începutului. Dar sperăm că va veni și vremea aceea când — vorba scripturii — »nu vă veți închina nici în muntele acesta nici în Ierusalim, . . . ci închinătorii cei adevărați se vor închina Tatălui cu spiritul și adevărul« — adică nu vom lăuda pe Dumnezeu nici cu glasurile sărbizate din Banat nici cu non sensurile din alte părți, ci adevărații cunoscători ai problemelor muzicale vor oferi o muzică monodică bisericească adevărată, care este psaltichia și atunci cei ce cunosc tehnica stilului polifonic și își dau seama de valoarea bisericească a orgei, vor putea crea liturghii echivalente cu »missele« romane, și-și vor putea oferi talentele în serviciul bisericii lui Cristos.

P. Mihai Pop de Bruchenthal

„Concepția românească a ortodoxiei“

D-l prof. N. Iorga, consilier regal, fost prim-ministru, a ținut de curând la Societatea femeilor ortodoxe din București, sub președinția d-nei G. Tătărescu, o interesantă conferință: »Concepția românească a ortodoxiei«. (Vezi: *România*, București 30 I 1940 pag. 7—8).

Deși nu ne putem însuși concepția D-sale că religia e pentru nație, nu nația pentru religie, adică pentru Dumnezeu, concepție păgână, osândită de Biserică de nenumărate ori, totuși reținem câteva din constatările ce le face. Mai ales cele privitoare la Biserica română unită.

Iată aceste constatări:

»S'a păstrat aproape tot [ritualul ortodox] în Biserica unită, care este foarte profitabilă poporului românesc, căci, dacă avem legături cu încă o mare autoritate mondială, la dânsa putem avea recurs în anumite împrejurări; și chiar astăzi este foarte folositor să fie o legătură între Scaunul roman și drepturile atacate cu obrăznicie ale neamului românesc. Legătura cu Papa este foarte folositoare și e mai simpatcă decât legătura cu Patriarhul din Constantinopol, care este un șef național: cu toate eforturile nu se poate desface din legăturile cu poporul său. Papa dela Roma se poate desface de poporul italian. Patriarhul din Constantinopol nu se poate desface din legătura națională cu poporul grecesc. Legătura cu Papa, iar, încolo, formele Bisericii noastre, fără a părăsi nimic dintr'însa. Aceeași limbă, aceleași icoane, același fel

al slujbii. Dacă, mai mult decât atâta, am recunoscut în alte trei puncte de deosebire, punctele catolice, nu prea vorbim de dânsule.

. . . Prin urmare, cum vedeți, dacă este vorba de o propagandă catolică, îngăduită în ea însăși, ca oricare alta, nu este nevoie să căutăm aiurea, nici chiar în Franța, o altă legătură cu Biserica romană decât cea pe care o dă Biserica unită, așa de respectuoasă față de întreaga noastră tradiție religioasă și care, pe lângă aceasta, s'a despărțit așa de puțin de ideea națională, încât a adus servicii esențiale acestei idei naționale. Și, dacă ortodoxia n'o recunoaște, face o foarte mare greșală și împiedică încercările pe care trebuie să le facă toți pentru a ne înfățișa ca o singură națiune . . . Națiunea există și, dacă există, trebuie menținută și apărată«.

Dela sfârșit, reținem: »Dar de fapt și Inochentie Klein (Micu) era tot un țaran și Petru Pavel Aaron, un altul, dar cei cari au mers la Roma au adus foloase națiunii. Pe urmă, s'a ajuns la un anume »canonicism« dela Blaj, de unde s'a putut desface, pentru a fi Român deplin, numai inteligența și energia neuitatului Augustin Bunea, care de aceea n'a ajuns niciodată episcop, disprețuind orice, când era vorba să îndeplinească funcțiunea sa de apărător al națiunii sale. La ortodocși, marele Șaguna și-a făcut ucenicia la Sârbi și este un spirit protestant în alcătuirea unei Biserici naționale a lui, ca și o influență vieneză, așa că nu mai este legătura de odinioară. Pe urmă se

poate ajunge, în guvernamentalism, la un Vasile Mangra».

La această din urmă parte o singură observație. »Canonicismul« dela Blaj nu poate fi chiar așa de

rău, căci tot în timpul din urmă, ceva mai înainte de Augustin Bunea, s'au impus venerației tuturor Românilor, ba chiar și atâtor străini un Timotei Cipariu, un Ion Micu Moldovanu, iar de curând Ioan Coltor.

O scrisoare papală și un vis împlinit

Sora Agnes Martin, moartă acum de curând, stăreța mănăstirei Carmelitane din Lisieux (Franța) a primit nu de mult următoarea scrisoare dela S. Sa Papa Pius XII: »Iubitei noastre fiice, sora Agnes a lui Isus din Carmelul dela Lisieux, salutare și binecuvântare apostolică. Papa Pius XII. Interesul cu care pietatea filială a familiei voastre religioase nu încetează să ia parte la grijile inimei Noastre părintești pentru pacea lumii și sufletele ce se pocăesc, Ne este un foarte plăcut motiv de încredere în mijlocul strămtorilor și tristețelor ceasului de față — Rugăciunile și jertfele voastre ce ajung uneori până la arderea de tot, Ne spun cu ce duh de credință faceți silă Cerului și cât de fericite sunteți că Vă puteți închina, ca victime, pentru cauza Bisericii și a lui Isus Cristos. Cu nu mai puțin interes pentru toate intențiunile voastre Ne ridicăm și Noi inima la Dumnezeu și mulțumindu-i pentru duhovniceasca râvnă cu care vă hrănește prin Spiritul Sfânt, îi cerem să vă păzească în pacea lui și să sporiji în dragostea acestor mari și frumoase virtuți, pentru care fericita voastră mănăstire a dat lumii o priveliște atât de înălțătoare. Sfânta liturghie pe care Noi am slujit-o după dorința voastră la o dată ce ne este dragă (11. 7. 1936) Ne-a fost prilej deosebit de prielnic de a aduce în fața cerescului Mire mărturia recunoștinței Noastre. Și acum suntem fericiți de a Vă încredința odată mai mult de părinteasca Noastră bunăvoință și de a Vă trimite tu, turora, ca cheazășie a armoniilor cerului, Binecuvântarea Apostolică. Din Vatican, 14 Iulie 1939 (ss) Pius P. P. XII.«

Pentru a înțelege mai bine rostul acestei scrisori de mulțumire, trebuie să amintim că pocăirea și îndreptarea grupului național dela *Action française*, în frunte cu d. Léon Daudet și Charles Maurras, sunt datorite neîncetătelor rugăciuni și jertfe aduse de călugărițele Carmelitane din Lisieux, unde se păstrează racla cu moaștele făcătoare de minuni ale S. Tereza, această mică Regină a Cerului. După ce fericitul întru pomenire Papa Pius XI e nevoit să condamne numita acțiune franceză și pe toți autorii și sprijinatorii ei, el, ca de obicei, se adresează cu toată încrederea către »steua pontificatului său«, numita Sfântă din Lisieux și făgăduște, în caz când cererea sa e ascultată, o atențiune cu totul deosebită pentru basilica ce începea să se zidească în cinstea ei la Lisieux. Gândul bunului Sfânt Părinte era să vină el personal să consacre această basilică. Boala grea, care atunci îl amenința cu

moarte, îl împiedecă să facă acest lucru. Trimite, însă pe locțiitorul și urmașul său, cardinalul Pacelli, rugându-l să-și aducă aminte acolo, la racla sfintei, de o cauză sfântă care-i stă atât de mult la inimă. N'a numit aceasta cauză, dar s'a înțeles bine despre ce poate fi vorba. De atunci rugăciunile și jertfele s'au ținut lanț neîntrerupt și iată, câteva ore înainte de-a-și da obștescul sfârșit, Pius XI are nespusa mângâiere să primească cererea de iertare, recunoașterea greșelii și făgăduința că se vor îndrepta a întregului grup național, reprezentat de *Action française*. Văzând această curmare a unui bogat izvor de rele și nădejdiile pentru un viitor fericit al fiicei celei mari a Bisericii Romane, care este Franța, Pius XI a putut închide ochii mulțumit și fericit; își văzuse un vis împlinit. Dea Domnul ca visurile de fericire ale acestui mare Papă, precum și ale urmașului său glorios să se împlinească rând pe rând cu privire la toate țările pământului și când va voi Cel de sus, și cu privire la scumpa noastră Românie.

Ioan Georgescu

Mare sărbătoare la Lugoj

Capitulul și întreaga dieceză a Lugoșului a ținut să sărbătorească aniversarea de 60 de ani de vieată a Preasfințitului Episcop Ioan Bălan. 11 Februarie, ziua de naștere, a adunat în jurul sărbătoritului, toată suflarea românească din localitate și mulți reprezentanți din întreaga provincie mitropolitană. Programul festiv s'a început cu o solemnă slujbă arhierescă, urmată de Doxologia de mulțumire lui Dumnezeu. Au urmat apoi la palatul episcopesc recepțiile la care s'au oferit sărbătoritului, însemnate daruri: un automobil Ford m. 39 din partea capitolului și a diecezei, o icoană frumoasă de argint a Preacuratei din partea Reuniunii de misiuni și altele. Înaltul Guvern a fost reprezentat printr'un D. inspector, care a prezentat în numele M. S. Regelui Corol II. nu numai felicitări ci și decorația Steaua României în grad de ofițer.

O masă servită în sala consistorului celor mai alese personalități din localitate, la care s'a toastat cu căldură, a încheiat solemnitatea acelei zile de înaltă simțire creștinească și românească.

Datorințe părintești în lumina credinții

Nu fără motiv e o părere unanimă că refacerea societății de azi și așezarea ei pe făgaș sigur nu se poate concepe fără acea celulă, parte minusculă la aparență, dar așa de importantă, care e *familia*.

Familia! Ce cuvânt sublim, chiar dumnezeesc, pentru că acela care i-a fixat esența a fost însuși autorul naturii: Dumnezeu. Și fiindcă familia înseamnă autoritate care se exercită prin părinți, cred de nimerit să vedem datorințele sacre ce le incrimă acest rol. De oarece dela înțelegerea rolului de părinte în mod necesar urmează sanarea în rădăcini a societății bolnave de azi.

Dumnezeu n'a întemeiat familia cași o societate egală în care membrii să aibă toți aceleași drepturi și obligațiuni, ci ca o *asociație ierarhică*, în care fiecare cu obligațiuni și privilegii speciale tind la binele familiar. Soțul cași tată, depinzând dela el autoritatea de șef al familiei, soția cași mamă depinzând și observând supunerea ce a jurat-o soțului, e investită cu o parte din autoritatea care o are cel dintâiu, cu specială referință la copii. Copiii la rândul lor supunându-se părinților cu puteri unite și armonizate tind la realizarea binelui familiar. Și aceasta orânduială nu e omenească. Ea exista deja și era în ființă în Paradisul pământesc, e înscrisă în a patra poruncă a Decalogului și menținută și în noua Lege a harului. Considerând scopul familiei, părinții sunt rezonabili în fața lui Dumnezeu de datorințele sacre ce le au, neputând nici unul abdica dela rolul ce-l are fără a vătăma în însăși firea ei familia.

După acestea considerente, datorințele primordiale ale părinților în mod clar se scot în evidență. Cea dintâie e *iubirea* față de odrasle. Dar s'ar părea ceva ridicol să-i recomanzi unei mame, cum să și iubească copiii. Și totuși nu este chiar așa. Nimic mai greu decât să știi deprinde în mod exact și în egală proporție bunătațea și asprimea, cum să le aplici ca să fie folositoare când una când alta. A-și iubi copiii e ceva de totul natural. Dar a iubi nu înseamnă să te legi la ochi ca ei să-și împlinească toate capriciile lor. Înseamnă a se comporta în orice clipă față de ei, ca atât una cât și alta, bunătațea și severitatea, să le fie folositoare. Aceasta înseamnă să înțelegi sufletul copilului, înseamnă să știi să-l supraveghezi în mod treptat după diferitele etape ale vârstei prin care trece. Și punctul cel mai fragil — vârsta dela cincisprezece până la optsprezece ani — e cel mai critic din punct de vedere psihologic. E vârsta de când mai mult se impune supravegherea atentă și prudentă. Atunci sfaturile, îndemnul și directivele să tindă în a-l întări mai mult.

Punctul de onoare între datorințele paterne îl ocupă însă instrucția, *educarea copilului*, respective

a tânărului. E părere sigură că știința cultivă, lărgeste cercul de cunoștințe, înalță și e un mijloc de a ne câștiga și existența. Numai prin aceasta se poate cuceri un loc în societate, în care să fi folositor. Dar cea ce e mai însemnat pentru tinăr e *să cunoască pe Dumnezeu*. Iată cea mai de seamă, prima, cea mai utilă dintre toate științele și cunoștințele. Și e locul să accentuăm aici că se comite adevărată crimă când educarea se face într'o școală laică neutră, care dă tot bagajul de cunoștințe ce-l duce pe tânăr la dezastru și nefericire sigură. Toată educația se întemeiază pe cea religioasă, pentru că cel dintâiu lucru ce trebuie să-l învețe școlarul: sunt datorințele față de Dumnezeu. Dar școala laică, neutră se pune deadreptul contra credinții. Și Isus ne spune: Tot celce nu e cu mine, împotriva mea este. Doar se știe că nu poți să-ți însușești cunoștințe exacte despre firea lucrurilor fără să nu te ridici la autorul lor, Dumnezeu, care le-a făcut.

Și îndrăznim să proclamăm un adevăr pe care nimeni nu-l-a putut contesta: *o educație care nu fine seamă de religie și credință, pe lângă că e incompletă și falsă e și infructuoasă*. Din acest motiv trebuie să ne năzuim cu toții, părinții și școala, spre o creștere a tineretului în spirit creștinesc, spre o școală, în care dascălul să îmbine adevărul științific cu cel moral religios. Așa va fi întărită credința tânărului, așa va deveni virtuos și format caracterul lui.

O altă datorință capitală ce apasă părinții și care trebuie să-i preocupe e *și căsătoria fiilor*. Fiii au dreptul să-și fixeze ei viitorii tovarăși de viață. Și greșește acel părinte care ar căuta să le impună o unire care nu le-ar plăcea, numai din interes, vanitate ori considerație socială. Dar tot părintele trebuie să aibă grijă ca nu cumva tânărul să cadă pradă pasiunilor care să-l sufoace. Aici judecata rece și clară a tatălui trebuie să se arate la timp ca o medicină. El trebuie să fie un sfătuitor! Și nimeni nu sfătuește bine dacă mai întâiu nu se cugetă și adâncește o chestiune din toate punctele de vedere, cea ce nu se poate face de nu se va cere *harul și asistența Celui de sus*, care împrăștie norii întunericului și face să răsară lumină în orice încurcătură.

Iată părinți și mame creștine, datorințele de observat în rolul sublim în care v'a așezat Pronia dumnezească. Scrutați-vă conștiința ca să vedeți cum v'ați împlinit această datorință legată de voi. Copiii voștri au să răspundă numai de ei în fața lui Dumnezeu: voi însă aveți să răspundeți și de voi și de ei. *Și dacă veți putea da răspuns bun la înfricoșata judecată si în această privință, v'ați câștigat vouă, lor și neamului fericirea atât vremelnică cât și cea veșnică*.

Păr. Nicolae Cristea

Martin Grabmann

a implinit de curând (5 I 1940), 65 de ani de viață. Înainte cu 5 ani, intelectualitatea germană i-a închinat un volum omagial cu prilejul jubileului său de 60 de ani de viață.

Sărbătoritul merită această cinste. Cărticica sa despre *Toma de Aquino* (1912), tipărită de nenumărate ori și tradusă în atâtea limbi europene, înlesnește cunoașterea celui mai însemnat filosof și teolog medieval.

La fel este a sa *Introducere la „Summa Theologica” a S. Toma*.

Monumentală este *Istoria metodei școlastice* (1909—11), care se încheie cu veacul XII. Veacul XIII e atât de bogat, încât pentru înfațișarea lui nu ajung două volume.

Urmează: *Traducerile latinești ale lui Aristoteles* (1916); *Cea mai veche școală Tomistă etc.*

În 1933, tipărește *Istoria Teologiei catolice* (tradusă și în limba italiană).

Deosebit de importantă este și lucrarea sa: *Vieața spirituală medievală* (1926 și 1935).

În 1930, cu prilejul aniversării a 1500-a a morții S. Augustin, profesorul de filosofie dela Facultatea de teologie catolică din München (fotul nostru profesor la aceeași facultate a universității din Viena) publică un important studiu asupra înrâuririi S. Augustin în prețuirea și întrebuițarea antichității în evul mediu; de asemenea despre ideile fundamentale ale S. Augustin despre suflet și Dumnezeu.

Dar nu putem avea pretenția de a da aici lista tuturor lucrărilor acestui profesor cu renume european. Ajunge să spunem că, înainte de a începe el și marii săi tovarăși de muncă și de ideal Denifle și Ehrle vasta lor operă publicistică, abia se cunoștea a cincina parte (1/5) din textele operelor filosofice și teologice medievale. Astăzi sunt cunoscute aproape toate. Germanii au fondat, în acest scop, o mare bibliotecă de

cercetări speciale: „*Contribuții la Istoria Filosofiei Medievale*”.

Rezultatul? O mulțime de prejudecăți sinistre înlăturate.

Astăzi nu se mai vorbește cu batjocură și dispreț despre Școlastică, precum se vorbea pe timpul lui Fichte, Hegel ș. a.

Astăzi chiar un gânditor așa de străin de catolicism ca Spengler scrie că toate problemele filosofiei moderne s'au pus, s'au formulat și, pe cât e cu putință, s'au soluționat în evul mediu.

Se mai poate, deci, vorbi de un obscurantism medieval? Nu sunt mai curând obscuranțiști cei ce acuză de ignoranță și obscurantism pe cei mai străluciți reprezentanți ai gândirii omenesti?

Într'adevăr, nu găsim originile iluminismului modern încă la Ioan de Jandun și urmașii lui Siger de Brabant (secolul XIV)?

N'a criticat Ockham argumentele pentru existența lui Dumnezeu, întocmai ca și Kant, »înțeleptul dela Königsberg?»

Nu găsim, într'o anume formă, »idealismul obiectiv al lui Hegel și Schelling încă la Eckhart, acest creator al limbei germane culte?

Nu propovăduia Școala din Chartres (lângă Paris) în veacul XII un naturalism vital, ca și Spinoza, pan-teistul zilelor noastre?

N'a lămurit S. Toma de Aquino în chestiunea VIII despre adevăr (de veritate), unde vorbește despre felul de cunoaștere al spiritelor pure (îngerii), toate dificultățile metafizicei de astăzi?

Iată, deci, că tot ce e bun și cuminte a fost și mai înainte. Datoria noastră e să păstrăm aceste elemente de valoare și să le sporim, pe cât ne stă în putință cu altele noi.

Iată omagiul nostru pentru merituosul profesor Grabmann!

I. Georgescu

O manifestație românească peste hotare

În cadre solemne, într'o atmosferă caldă, studenții colegiului »*Pio Romeno*« din Roma și-au ținut prima ședință a societății sf. »*Nichita al Remesianei*«. Urmând o veche tradiție a înaintașilor, lor, clericii Români din Roma au simțit necesitatea unei societăți Academice care să le dea ocazie și îndemn a-și desvolta aptitudinile individuale, aprofundând cunoștințele necesare unui viitor preot în România. Așa, în ziua de 21 Ian. 1940 se ține prima ședință la care iau parte: Em. Sa Card. E. Tisserant, Secr. »Pro Ecclesia Orientali«, Ex. Sa d. Petrescu Commen, ambasadorul României pe lângă sf. Scaun, cu d-na, Ex. Sa

R Bossy, ministul României pe lângă Quirinal, Ex. Sa Msgr. Iosif Cesarini, Asesorul S. Congregații »Pro Ecclesia Orientali« d. prof. univ. E. Panaitescu, directorul școalei române din Roma cu d-na, d. prof. univ. Nicolae Herescu președintele Soc. Scriitorilor Români, Rev mul Dr. L. Tăutu consilier eclesiastic, studenții școalei române, clericii români ai celorlalte colegii și alți membri ai coloniei române din Roma. La intrare Em. Sa Card. E. Tisserant e primit cu »Pe Stăpânul și pe Cardinalul nostru« intonat de corul Societății. Ia imediat cuvântul Păr. Rector E. I. Eorard, arătând motivele cari l-au îndemnat să aprobe

înființarea Societății. În cuvinte sincere arată rolul mare al societății și apoi mulțumește asistenței pentru gestul făcut onorând cu prezența această întrunire. *Păr. Octavian Bârlea*, preș. Societății, schițează istoria pregătirii clericilor de pe vremuri, grupați în societăți literare, a căror menire era adaptarea cunoștințelor câștigate în Universități necesităților țării noastre. Schițează apoi viața și opera patronului Societății sf. »Nichita al Remesianeii« apostolul Românilor, scriitorul bisericesc și autorul lui »Te Deum«.

Urmează apoi conferința *Rev. Virgil Maxim*, care constituie primul pas în activitatea Societății. Titlul conferinței e cât se poate de sugestiv: »I. Romeni e la Santa Sede nel secolu XV. Pornește dela constituția lui Pius al XI din care scoate în evidență dragostea Pontificilor Romani față de neamul românesc și este chiar un prinos adus memoriei marelui Papă. Apoi

arată latinitatea neamului și a limbii române în operele lui Enea Silviu Piccolomini, ajuns Papă sub numele de Pius al II-lea 1458—1464; încercările de unire religioasă dela Conciliile ecumenice din Constanța 1415—18 și Florența 1438—39. Arată legăturile Domnitorilor noștri cu Scaunul din Roma. Lucrearea *Rev. Maxim* a fost cât se poate de reușită arătând asistenței încă odată dragostea și devotamentul nostru față de sf. Scaun. Ca recompensă *DI. Petrescu Commen*, ambasadorul României, cere ca lucrarea *Rev. Maxim* să fie tipărită pe cheltuielile D-sale. *DI. profesor Panătescu*, dă câteva sugestive îndrumări tinerilor spunând că se bucură văzând concretizându-se năzuințele ce s'au făcut în țară de a salva latinitatea. Într'o atmosferă de caldă și românească familiaritate serbarea se termină, plecând fiecare cu mulțumirea că aici se muncește.

Episcopul Samuil Vulcan

Contribuții la o comemorare

de V. Bolca

În Viena reacționară și bănuitoare, care cu doi ani mai înainte executase pe Martinovici și soții săi pentru idei avansate și activitate subversivă, Șincai nu găsi ceea ce sperase și, de aceea, răsvrătitul Blăjan fu silit să-și caute un refugiu ferit între streini. Adăpostul dat de contele Daniel Vass din Sinea îi veni foarte bine până la 1803. Atunci prinse de veste că prietenul său Micu și-a găsit un post la Buda și plecă să-și încerce din nou acolo sorții vieții.

Trecu pela Oradea, dar acum nu mai avea nici un motiv, ca în 1796, să se grăbească. Petrecu aici trei luni, fiind oaspele vlădicului, care îl găzdui în „Iusculan“ și în fiecare zi era invitat la masa lui. Avu ocazie să cunoască lumea și să lege relații cu persoane prețioase, ca: *Samuil Vulcan, I. Silaghi, S. Bran I. Corneli, Nicolae Vitez, Gh. Fărcaș* și distinsul poet și director al Academiei din Oradea *M. Tertina*.¹⁾

Îi găsi în plină activitate cărturărească, fiindcă acum, sub supravegherea lui Vulcan, traducea în latinește cronică lui Miron Costin, pe seama istoricului Engel. Șincai se simți bine aici, îi reveni pofta de viață și lucru; nădejdi spre mai bine îi copleșisă sufletul. Acum scrise și vestita sa *Elegie*, ca la sfârșitul anului 1803 să se afle în Buda, în tovărășia prietenului Micu, un oropsit al sorții ca și dânsul.

În anul următor se împărțiră pe strămtle venituri cum putură. Micu rezervă pentru sine postul de cenzor pe lângă Cons. Lt., iar lui Șincai îi reveni postul de corector dela tipografie, ca să înceapă rodnică activitate, cu relații largi în lumea învățaților, frecventări

de biblioteci și tipărituri atât de utile pentru neamul nostru. Aici primiră, în 1805, trista veste că binefăcătorul și protectorul lor Dărăbant s'a mutat, în 13 Oct. în lumea dreptilor. Le-a comunicat-o prietenul Corneli din Oradea, care le mai spunea că testamentul vlădicului după cât se svonise, cuprinde lucruri bune cu privire la sprijinul culturii naționale. Dar nădejdi în această direcție aveau să se spulbere în curând. În 13 Mai 1806 avea să plece din această viață și Micu. Modest și discret, după cum trăise, avea să-și dea sufletul în brațele lui Șincai, lăsând, pe acesta din urmă, singur cu necazurile, cari aveau să fie de acum și mai bogate.

De acum grijile pentru cultura națională și persoanele care o reprezentau trec în seama lui Vulcan. Cu Micu, pe care viitorul episcop îl stima, pe cât vedem, avuse foarte puține legături. În afară de corespondența din 1787—88 prin care acesta îl ruga, pe când Vulcan era vicerector în seminarul din Lemberg, ca să-i plaseze câteva exemplare din Biblia gata de tipar, printre clericii din institut și să intervină în aceeași cauză către mitropolitul din Cernăuți, mai urmară întâlnirile din Oradea.¹⁾ La dorința lui Vulcan redactează Micu o copie după »*Istoria și lucrurile și întâmplările Românilor*« ce se păstrează până azi între manuscrisele eparhiei.²⁾ Afară de acestea nu mai cunoaștem altele.

Acum postul de cenzor din Buda era vacant și,

¹⁾ *Dr. Jacob Radu*: Doi luceferi rătăcitori, pag. 6—7 și Anexele IV și V, pag. 35—36.

²⁾ *Nicolae Iorga*: op. cit. pag. 186—188.

¹⁾ Idem: op. cit. pag. 21 și *Elegia*, nota 25.

în mod firesc, el ar fi revenit lui Șincai, ca unul ce se afla acolo. El însă, prin faptul că eșise din călugărie și nu era preot, nu putea reprezenta în mod autorizat credința bisericii și cenzura mai ales se îndrepta în această direcție. După relatările tipografiei era și prea bătrân și cu vederea slăbită, așa că satisfăcea cu greu cerințele împreunate cu postul de corector. De bună seamă că el își înțelegea situația și de aceea, cu toate insistențele depuse ca să câștige postul, el nu protestează împotriva numirii lui Corneli, ce se făcu în 26 Mai 1807, pe baza recomandății lui Vulcan. Scrisorile adresate lui Corneli după această dată ne desvăluie starea sufletească a omului îngrijorat de ziua de mâine și nicidecum a unui revoltat, căruia i se răpise un drept.¹⁾

Canonicul din Oradea nu va ocupa niciodată postul la care Vulcan va recomanda în 22 Iulie 1808, pe învățatul protopop *Petru Maior*, ce fu numit cu data de 2 Septembrie. El se prezintă la post în 7 Martie anul următor, petrecând aici până la moarte.²⁾

Șincai rămase iarăși pe drumuri și episcopul căută să-i găsească un rost. Întâi se pare că se gândise să-i câștige o numire în postul de director al școlilor naționale din eparhie, din care fusese delăturat Corneli. Gândul acesta îl părăsi, căci un om cu faima lui Șincai, cu activitatea prestată de el în Ardeal, n'ar fi fost tolerat în fruntea școlii românești de către domniș de pământ cari promiteau Românilor bătaie și ștreang în locul clădirilor școlare, pe care aveau obligația ca să le ridice.

O soluție trebuia totuși să se găsească și atunci Vulcan se gândi să-i ofere o pensie viajeră pe care să i-o plătească până la sfârșitul vieții.³⁾ În 3 Iulie 1808 Șincai îi mulțumește pentru gestul de generozitate, dar se vede că el își găsise socotelile în altă parte. Invitat în mod insistent de către conșii Vass, ca să-și adăpostească bătrânețele în casa lor ospitalieră, în 23 Mai 1808 își dădu demisia din postul pe care-l ocupa în mod provizoriu la tipografie, ca să se retragă iarăși în liniștitul sat de lângă Cașovia.⁴⁾

El se găsea în perioada când lucra din zor la uriașa operă, a cărei probleme îl preocupaseră o viață întreagă. Popasul la castelul din Sinea i a prins bine ca să-și revizuiască materialul iar în 1810, după ce observă oarecari lipsuri, plecă la Oradea ca să le completeze în bogata bibliotecă a lui Vulcan. Petrecu aici un an de zile și ajunse cu redactarea cronicei până la anul 1739, unde se opri.⁵⁾ La începutul anului

1812 o supune cenzurii din Oradea iar *Antoniu Szerdahely*, revizorul regesc de aici o găsește bună și-i se permite tipărirea ei în oricare tipografie din Ungaria.¹⁾

Acum vestește crăiasca tipografie din Buda că și-a terminat opera, pe care o traduse și în limba latină și-i face oferta ca ea să fie tipărită în ambele limbi pe cheltuiala statului. Primind răspuns negativ și în lipsă de editor, el pleacă spre Ardeal, unde credea că prin ajutorul priceputului tipograf din Sibiu, *Martin Hochmeister*, va putea să o scoată la lumină.²⁾ De bună seamă îl mâna într'acolo și credința că opera sa istorică va găsi o desfăcere bună în această provincie, cu o pătură cultă românească mai numeroasă. Deziluziile îl întâmpinară și aici. Cenzura lui *Iosif Martonfi*, cu verdictul său drastic, îl aduse desamăgit din nou la curtea din Oradea. În poartă fu întâmpinat de Vulcan. Disperarea și oboseala drumului și a hărțuierilor îi erau imprimate pe față. Va fi simțit întreaga inutilitate a frământărilor sale pentru o cauză care momentan era pierdută. Dar nu-și pierduse încrederea în prețul comorii pe care o purtase în tot lungul fării, pe drumuri prăfuite în desagii grei. De aceea se adresează prietenului său :

»Samuile ! să mă primești iar în curte-ți nu pe nimic, dar voiu să-ți fac o copie din cronică, pentrucă mă veți ținea«.

Dar se vede că un temperament ca al său putea să-și oblojească mai ușor rănile între străini. Umilința și desnădejdea se puteau ascunde acolo mai bine. După câteva peregrinări, îmbrăcate în imprecizii de legendă, se retrase la Sinea, unde în 2 Noembrie 1816 se stinse, iar curtea lui Vulcan rămase văduvită de un prieten ale cărui gânduri străluciseră aici în răstimpuri, ca din ele să zămislească făgașuri și probleme de activitate.

¹⁾ *Ion Modrigan*: Soarta Cronicii lui Șincai, în „Cultura Creștină”, anul VI No. 1 pag. 21.

²⁾ *Andrei Veress*: Note și scrisori șincaiene, în Academia Rom. Mem. Sect. Lit. S. III Tom. III pag. 485

— **A VI. săptămână orientală.** La inițiativa Em. Sale Card. Luigi Lavitrano, Președ. Asoc. Cat. Italiene pentru orientul Creștin și a Rev.ului Păr. Augustin Gemelli, Rectorul Universității catolice din Milano, se va ține în zilele de 11—14 Aprilie a. c. în Milano o săptămână de rugăciuni și de studii pentru Orientul Creștin. Aceasta va fi a VI-a săptămână închinată Răsăritului Creștin, după cele ținute la Palermo (1930), Siracusa (1931), Venezia (1934), Bari (1936), Firenze (1938) iar a VII-a va avea loc în 1941 la Genova. Lucrările Congresului din acest an se vor ține în cel mai puternic centru al culturii catolice italiene, sub patronajul S. Congregației Orientale și vor lua parte la ea Cardinali, Episcopi, profesori și alte personalități însemnate ale vieții și culturale religioase italiene. Programul detaliat se va publica la timp.

¹⁾ *Idem*: op. cit. pag. 218—220.

²⁾ *At. M. Marienescu*: Vieța și operele lui Petru Maior, Buc. 1883 pag. 26—27. In ce privește numirea lui Maior în postul de cenzor și anexele dela pag. 47—59.

³⁾ *O. Densușianu*: Cercetări istorice în arhivele și bibliotecile Ungariei și ale Transilvaniei. Buc. 1880 pag. 12.

⁴⁾ *Andrei Veress*: Tipografia românească din Buda. In revista „Boabe de grâu”, anul III, No. 12 pag. 598.

⁵⁾ *A. Paplu Ilarian*: op. cit. pag. 25.

CRONICI

— **Spre Roma.** Miercuri, 14 Februarie a. c. orele 14'31, cu acceleratul dinspre Cluj, au sosit în localitate Ex. Sa I. P. S, Mitropolit Alexandru Nicolescu și Ex. Sa Iuliu Hossu, episcopul Clujului. În gară au fost întâmpinați de I. P. Sa Episcopul Frențiu, D-l Dr. Augustin Chirilă primar și Dr. Victor Gherman aj. de primar al municipiului, precum și de un grup de preoți din localitate. Joi, în 15 Febr. Inalții Chiriari însoțiți și de Ex. Sa Episcopul diecezan au plecat, cu acceleratul de 10'46 spre Timișoara, de unde cu simplonul vor continua drumul spre Roma. În gară au fost salutați de membrii clerului, precum și de reprezentatele Reuniunii Femeilor Unite în frunte cu prezidenta D-na Elena Dr. Cădăriu.

A murit sora mai mare a S. Tereza. În 19 Ian. a. c. a murit la Lisieux, în vârstă de 80 de ani, Maria Martin, în călugărie Sora Maria a S. Inimi, sora mai mare a S. Tereza a Pruncului Isus. În aceeași mănăstire mai trăiesc încă alte două surori ale Sfintei: Paulina și Celina, iar alta, Maria Leonia, e călugăriță în mănăstirea Visitandinelor la Caen. Răposatei i se datorează dacă noi avem acea perlă a literaturii creștine care e »Istoria unui suflet«. De fapt, dânsa o sfătui pe stăreța mănăstirii Sora Agnes (Paulina) să impună [sorei mai mici, Terezei, să scrie acele pagini minunate.

— † **Can. Dr. Ioan Sâmpăleanu.** Joi, în 1 Februarie a. c. a trecut la cele vecinice, în Turda, după o boală lungă, Dr. Ioan Sâmpăleanu, canonic al Ven. Capitlu Metropolitan din Blaj. Avea 74 de ani. Răposatul a fost pe vremuri profesor la Academia Teol. din Blaj și senator. Pentru meritele sale pe teren bisericesc și național a fost decorat cu ordinul »Steaua României«, »Regele Ferdinand« și distins cu Răsplata muncii pentru biserică. Inmormântarea a avut loc în cimitirul parohial din Turda. Odihnească în pace!

BIBLIOGRAFIE

Al. Lascarov-Moldovanu, Tătunu, roman, ed. II.

Cărțile D-lui Al. Lascarov—Moldovanu sunt gustate de o anumită categorie de cititori pentru conținutul lor creștin și pentru temele creștine pe cari ele le pun. Unele din ele au cunoscut mai multe ediții, semn de reînnoire spre alte probleme, decât acele puse de romanul numit modern. Tătunu, e romanul dragostei; mediul în care se manifestă e familia,

subiectul tatăl, obiectul soția, copiii și oamenii în general Romanul nu are acțiune; are în schimb tipuri bine conturate și e o spuză de gânduri. E interesant, că eroul nu are nume de familie, pentru toți el e „tătunu“ a lor cinci copii, dintre cari pierde doi.

Tătunu e supus la două procese: familiar, fidelitatea conjugală, și profesional, avocat, cinstea profesională. În primul birue prin copilul mic mort de curând, în al doilea prin înșagă firea de om cinstit, ajutat de muncă și răsplata muncii. La aceste două se poate adăuga: credința. Tătunu e un indiferent; boala celui mai mare bălat, mort apoi în războiu, îi redă credința și-l împacă mai târziu cu pierderea acestuia. Așa dar o nouă scăpare prin copii.

Atmosfera e armonioasă, copiii sunt ce sunt prin tată, minunat ajutat în opera educatoare de o soție înțelegătoare. Membrii familiei trăiesc în dragoste și desvoltă dragostea. O notă discordantă o va forma băiatul mai tânăr cutundat în petreceri; pe acesta îl va salva tatăl prin dragoste. Tot dragostea îl va face, după ce îi va ști pe toți așezați la casele lor și-i moare soția „Maria lui Tătunu“, să se retragă la o mănăstire.

Sunt aici o mulțime de teme secundare, o limba bogată, un stil captivant și puțința de a se molipsi oricine de dragostea adevărată.

Al. Lascarov-Moldovanu: Viețile Sfinților, vol. V. Buc. 1939, pag. 370. Lei 50.

Poporul credincios nu prețuește edițiile critice despre viețile sfinților, cari pot pune pe gânduri, ci el reține fapta minunată, din care se alimentează sufletește. Pentru cei ce nu vor să cerceteze istoricitatea atâtor minuni și feluri de martirii și învingeri prin deșert și singurătăți mănăstirești a răului din trup, este și acest volum V prelucrat într-o limbă înmiresmată de însăși întâmplările povestite. De altfel inimii mai tare îi grăește dragostea decât rațiunea; în volumul acesta este multă dragoste față de Dumnezeu și de oameni, multă milă și înțelegeră sfântă pentru neputințele omenești.

Cartea dă aproape vieța fiecărui sfânt însemnat în calendarul nostru în perioada dela 1 Iulie (Cosma și Damian) până la 22 Sept. cu puține lipsuri. Cartea încălzește și deșteaptă multe sentimente propice desăvârșirii noastre sufletești: căință, nimicnicie, smerenie, generozitate, milă și întărește disprețurile pentru deșertăciunile acestei lumi.

P.

Cea mai frumoasă și cea mai populară carte ce s'a scris despre

SFÂNTA LITURGHIE

a apărut în sfârșit și în prelucrare românească. Un volum de 416 pagini de doctrină sănătoasă, luminată și făcută vie cu fapte istorice culese din vieța suprafirească a Bisericii.

Preoții au acum la îndemână o carte minunată de meditație și de predici; credincioșii o călăuză sigură care îi va conduce la cunoașterea măreției misterului jertfei sfintei liturghii și îi va aprinde de dorul de a lua parte cât mai des la jertfa altarului spre a se împărtăși de nenumăratele binefaceri și haruri ce ni le împărțește Împăratul Hristos la sfânta liturghie.

Cartea se prezintă în condițiuni tehnice foarte bune cu ilustrațiuni originale în text lucrate în Franța și cu o copertă — icoană în culori — lucrată la Roma.

Prețul 40 de Lei cuprins porto.

Ne facem o datorie a spune de la început că numărul exemplarelor tipărite e foarte mic și de aceea Prea Cucernicii Preoți și credincioșii evlavioși să se grăbească a o comanda la

Mănăstirea Franciscană rom. unită
Str. Piața Ioșia 16
Oradea.